

writings and the National Russian Language Case. In particular, the history of occurrence of the words “almaz (diamond)”, “izumrud (emerald)”, “biryuza (turquoise)”, “yashma (jasper)”, “topaz (topaz)” in Russian are being traced. Investigating the etymology of such words, in most cases we come to the construction of hypotheses that are more or less subjective. Defining the tasks of Slavic and Türkologists who were engaged in research of Türkism in Russian. Since it's usually hard to get solid documentary materials on the history of Türkic words, it's hard to get scientific documentation, observation, hypothesis. The result is a kind of abstraction, as if one of the possible solutions of some indefinite equation. The science here turns into art. The analysis of foreign language sources and an attempt to restore the original language-source of the nomination. We consider the words that have undergone the smallest changes and remained in the Russian language in active use.

Keywords: Turk-Slavonic language contacts, monuments of the Russian literary writings, Türkism, almaz (diamond), izumrud (emerald), biryuza (turquoise), yashma (jasper), topaz (topaz).

Г. В. Ізюмцева
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ЛІНГВОМЕТАФОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: ІНТЕГРАТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У статті розглядаються актуальні питання методологічних засад вивчення метафори в контексті сучасної парадигми лінгвометафорологічних досліджень. Лінгвометафорологія є новим інтегративним напрямом лінгвістики ХХІ ст., яке знаходиться поки що у стадії формування. На підставі аналізу основних публікацій у даній галузі висвітлено окремі методологічні аспекти дослідження метафори крізь призму інтегративних процесів. Наводяться аргументи щодо інтегративних тенденцій у лінгвометафорології на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: лінгвометафорологія, метафора, методологія, інтегративні тенденції.

Мовознавча наука на сучасному етапі її розвитку характеризується інтегративною парадигмою знань (В. З. Дем'янков, О. С. Кубрякова, Ю. В. Кравцова Ю. С. Степанов та ін.). Інтегративні тенденції проявляються у проведенні досліджень на стику дисциплін, об'єднанні розрізнених досліджень, синтезі методів, пропонованих різними науками, тощо. Саме у результаті дії інтеграційних процесів з'явилася метафорологія як окремий напрям, а з часом викристалізувалася й лінгвометафорологія, яка “інтегрує різні підходи до розгляду єдиного об'єкта дослідження – метафори як явища мови і мислення” (переклад наш. – Г. І.) [6, с. 19]. Відтак, на даному етапі розвитку лінгвістики інтегративні тенденції є доволі помітними, що, безумовно, не може не позначитися на методологічних засадах лінгвометафорології, адже інтеграція наукових знань супроводжується “синтезом” підходів до її об'єкта дослідження [8, с. 227].

Питання методології дослідження метафори тією чи іншою мірою знаходять висвітлення у працях цілої плеяди дослідників. Методологічні засади, що дозволили структурувати лексичне значення та досліджувати глибини семантичної будови метафори, викладено в роботах Ю. Д. Апресяна, Н. Д. Арутюнової, Ж. О. Вардзелашвілі, А. Вежбицької, В. Г. Гака, Л. В. Кравець, Ю. В. Кравцової, О. М. Лагути, Г. М. Складяревської, В. М. Телії, С. А. Хахалової та ін. У галузі ономастики методиці дослідження семантичної мотивації, зокрема метафоричної, присвячено дослідження О. О. Селіванової. У роботі Л. В. Балашової подальшу розробку отримала методика діахронічного дослідження метафори. Семіотичний аспект її вивчення опрацьовує й розвиває В. П. Москвін. У сучасному мовознавстві численні роботи відображають різні методики когнітивного дослідження метафорики дискурсу: політичного (А. М. Баранов, М. А. Белова, Е. В. Будаєв, І. Ю. Вільчинська, Й. Цинкен, Ю. М. Караулов, А. Мусолфф, О. О. Опаріна, Е. Семіно, Т. Г. Скребцова, Ю. С. Степанов, А. П. Чудінов та ін.), наукового та професійного (Д. Гордон, О. С. Зубкова, Л. Камерон, С. Л. Мишланова, Н. А. Нікітіна та ін.), художнього (Л. В. Кравець, Ю. В. Кравцова, Л. Ю. Тиха та ін.), релігійного (А. Барселона, Е. М. Бетенькова, В. І. Карасик, П. В. Мацьків, Н. Б. Мечковська, О. О. Черхава, П. М. Шитіков та ін.), філософського (А. Дерріда, Э. Кассирер, Х. Ортега-и-Гассет, П. Рікер та ін.) тощо. Така численність лінгвометафорологічних досліджень потребує висвітлення актуальних питань методологічних засад лінгвометафорології в ракурсі сучасних інтегративних процесів.

Мета цієї статті – висвітлити основні методологічні аспекти дослідження метафори крізь призму інтегративних процесів. Зазначена мета передбачає вирішення таких завдань: уточнити поняття “інтегративний”, “інтегративний процес”; на підставі аналізу наявних сучасних метафорологічних досліджень простежити інтегративні тенденції у методології лінгвометафорології.

Поняття “інтегративний” у першому значенні означає те, що й поняття “інтеграційний”, а саме: “об’єднувальний”, у другому значенні це “суцільний, цілісний” предмет або явище (“Великий тлумачний словник сучасної української мови”, 2005). Згідно з міркуваннями О. С. Кубрякової, інтегративні тенденції знаходять вираження в синтезі підходів, які розвивалися як самостійні підходи з різною орієнтацією [8, с. 227]. В. І. Постовалова вказує на те, що мати інтегративний характер означає бути постійно направленим на синтез та самоперевищення – злиття з життям [9, с. 358].

Отже, у даному дослідженні поняття “інтегративний процес” тлумачимо в межах загальноприйнятого визначення поняття “інтегративний”, а саме: як

процес, направлений на об'єднання, злиття та синтез. При цьому варто звернути увагу на те, що діалектично невід'ємною стороною процесу інтеграції є процес диференціації (розчленування, розгалуження). У лінгвістиці одним зі шляхів виявлення даного процесу є виокремлення певних галузей, як наприклад, метафорологія чи лінгвометафорологія. Тож, як зауважує В. І. Постовалова, логічно говорити про наявність “інтегративно-диференційних” тенденцій у сучасній лінгвістичній науці з очевидним домінуванням інтегративних процесів [9, с. 343].

Слідом за Ю. В. Кравцовою виділяємо такі основні методи лінгвометафорологічних досліджень: 1) контент-аналіз (при виявленні метафор зі значного корпусу текстів, їх квантифікаційній обробці й якісному та кількісному аналізі зібраних метафоричних контекстів); 2) компонентний аналіз (для вивчення семантики метафоричних номінацій, виокремлення сем і визначення семної структури метафор); 3) контекстуальний аналіз (для встановлення семантичного змісту метафор у текстах різної жанрово-стильової кваліфікації); 4) семантичне, когнітивне або семантико-когнітивне моделювання (при виявленні параметрів і побудови метафоричних моделей); 5) концептуальний аналіз і когнітивна інтерпретація (для встановлення змісту метафоричних концептів) [6, с. 24].

Як показав аналіз лінгвометафорологічних досліджень, протягом останніх десятиліть у дослідженнях, об'єктом яких є метафора, зростає питома вага та значення комплексних підходів, що відображає, на нашу думку, прояви інтегративних тенденцій.

Пропонується своєрідна “гібридна теорія” метафори М. Тендаля (2009), яка інтегрує сильні, на думку науковця, сторони чотирьох підходів до дослідження метафори, а саме: 1) порівняльної теорії метафори (класична теорія); 2) прагматичного підходу; 3) теорії релевантності; 4) теорії когнітивної метафори. Свою теорію М. Тендаль обґрунтовує як когнітивну прагматику і в своїх судженнях спирається на інференційну модель комунікації Г. П. Грайса (значно трансформуючи її у ракурсі теорії релевантності Д. Спербера та Д. Уілсона). Метафорі приписується роль донести інтенцію мовця до реципієнта. Особлива роль приділяється інференціям і контексту. М. Тендаль впевнений, що значення слів, речень, а також метафоричних виразів може бути виведено тільки з урахуванням контексту. Як і в теорії С. Глаксберга, у М. Тендаля розуміння метафоричного виразу здійснюється шляхом вибудування *ad hoc* концепту (контекстуально зумовленою миттєвою ментальною репрезентацією, викликаною необхідністю розв'язання певної миттєвої комунікативної задачі), і саме від контексту залежить, яка структура буде залучатися до формування *ad hoc* концепту [20, с. 193]. Близькими до позиції М. Тендаля щодо ролі контексту в процесі інтерпретації є міркування Ю. Найди. Як

ззначає лінгвіст, правильна інтерпретація досягається шляхом відтворення смислу, а не лінгвістичної форми; це значною мірою стає можливим завдяки залученню контексту [18, с. 289].

Комплексні європейські когнітивно-дискурсивні дослідження метафори знайшли своє відображення в роботах Г. Стейна та співробітників Лабораторії метафори Вільного університету Амстердама. Розроблена методика аналізу дозволяє виявляти метафори в текстах різних жанрів. Аналіз здійснюється відповідно до принципу “знизу – угору”, тобто від аналізу мовних одиниць у дискурсі до побудови когнітивних моделей. Розроблена методика реалізує системний підхід комплементарного вивчення різних рівнів метафоризації та дозволяє здійснювати інтегративне дослідження метафори в семіотичному, когнітивно-комунікативному і прагматичному аспектах [13].

Важливою особливістю сучасних лінгвометофорологічних досліджень є те, що одним із домінуючих методів лінгвометофорологічних досліджень залишається моделювання. Сам метод являє собою результат кросдисциплінарних (інтегративних) процесів, адже був результатом проникнення в лінгвістику математичних методів у 1950–1960 рр. У межах лінгвометофорології традиційно пов’язуємо даний метод із теорією метафоричного моделювання Дж. Лакоффа та М. Джонсона. Завдяки критичним зауваженням (А. М. Баранов, Дж. Грейді, Ю. М. Караулов, З. Кевечес, С. Коулсон, М. Тернер, Ж. Фоконьє, А. П. Чудінов та ін.) положення теорії метафоричного моделювання постійно переглядаються та доповнюються. При цьому висловлюється думка про необхідність дослідження метафори в тісному зв’язку з фундаментальними цінностями певної культури, урахуванням культурного й історичного досвіду (М. Джонсон, Дж. Лакофф, Е. Мак-Кормак, Й. Цинкен). Д. Річі у своїй переглянутій концепції конективної теорії метафоричної інтерпретації наголошує на тому, що метафора має досліджуватися у тісному зв’язку з загальним фондом знань і переконань учасників комунікації, адже контекст кожної метафори унікальний і має прийматися до уваги при інтеракції сфери-джерела і сфери-цілі [19].

Примітно, що когнітивно-матричний аналіз (В. В. Алпатов, М. М. Болдирєв), елементи якого застосовуються в сучасних комплексних дослідженнях метафори (О. А. Солопова та ін.), також має тривалу нелінгвістичну (математичну) історію застосування. Щоправда, не як когнітивно-матричного, а просто як матричного аналізу. У лінгвістиці матричне моделювання почало застосовуватися в 1970-х рр. (І. В. Арнольд). Згідно з М. М. Болдирєвим, застосування когнітивно-матричного аналізу дозволяє описати компоненти матриці як системи когнітивних контекстів чи концептуальних сфер, які знаходяться в основі формування значень мовних

одиниць. У трактуванні дослідника, завдяки матриці значення постає у вигляді знання особливого формату – “знання багатоаспектного” [15, с. 58].

Цікавими у контексті нашого дослідження є наукові результати А. Барселона, які свідчать про інтегративні процеси, що стосуються безпосередньо об'єкта дослідження лінгвометафорології. Дослідник вказує не тільки на метонімічну основу багатьох випадків метафоризації, але й на її метонімічну мотивованість [14]. У свій час Р. Якобсон розмістив метафору та метонімію на двох різних полюсах мовної активності. Очевидно, що таке полюсне розміщення може бути тільки символічним, оскільки два когнітивні механізми доповнюють одне одного. Про те, що в сучасній науці дані когнітивні явища вже розглядаються інтегровано, свідчить новий термін метафтонімія, який виник для позначення їх взаємодії (Дж. Лакофф, М. Джонсон, У. Крофт, Дж. Тейлор, Г. Радден, К. Фейэртс та ін.).

Аргументом на користь того, що на сучасному етапі розвитку в лінгвометафорології спостерігаються інтегративні тенденції, є результати досліджень Ю. В. Кравцової. Семантико-когнітивний підхід, розроблений науковцем, забезпечує новий рівень дослідження метафори, адже в його рамках сам об'єкт метафорології – метафора – набуває статусу інтегрованого ментально-вербального конструкту, що красномовно свідчить, про активність синтезуючих внутрішньолінгвістичних процесів.

Методика семантико-когнітивного підходу Ю. В. Кравцової забезпечує комплексний аналіз метафорики (досліджуються мовні та когнітивні структури в їхньому взаємозв'язку й органічній єдності), передбачає здійснення метафоричного моделювання фрагментів метафоричної картини світу на певному мовному матеріалі, а також дозволяє здійснити комплексний аналіз метафоричних концептів. Метафоричні концепти розуміються як специфічні ментальні конструкти, які відображають стійкі у колективній та індивідуальній свідомості образні аналогово-асоціативні зв'язки реалій та об'єктивуються метафоричними номінаціями [5, с. 96]. Зважаючи на те, що метафора є одночасно об'єктом смислосприйняття і смислопородження, моделювання метафоризації як смислопородження здійснюється шляхом виявлення моделей метафоризації як смислосприйняття. У результаті аналізу можна встановити типові моделі метафоричного мислення та базові метафоричні концепти, характерні для носіїв певної етнокультури, а також загальні закономірності метафоричної репрезентації та концептуалізації світу, характерні для конкретного історичного періоду. Метафора досліджується як компонент метафоричної картини світу як фрагментарної проєкції мовної картини світу та метафоричної концептосфери як складової загальної концептосфери (концептуальної картини світу) етносу [5, с. 16–19].

На нашу думку, інтеграція підходів до метафорологічних досліджень у сучасному мовознавстві інтенсифікується прагненням науковців отримання цілісного знання. Холістичний принцип репрезентації знань, згідно з О. О. Селівановою, “не відокремлює мовне від позамовного й об’єднує сенсорну, моторну інформацію на одному концептуальному рівні, де вона з’являється в одному форматі” [Kossyn 1980; Jeckendoff 1984, 54] [цит. за: 11, с. 391]. З позицій цільності знання метафора завдяки своїй високій смисловій концентрації [12, с. 64] піднімається до позиції гештальтної структури знань (Дж. Лакофф, М. Джонсон, А. М. Баранов, М. М. Болдирев). Більше того, вона, завдяки здатності до кодифікування інформації при максимальній смисловій концентрації, може трансцендувати до того цілого, частиною якого вона являється. На цій думці зупинимося докладніше.

Спершу, щодо метафори як гештальтної структури знань, вкажемо, що Дж. Лакофф звертає увагу на те, що термін “гештальт” він використовує у значенні “фрейм”; проте сам факт того, що він не відмовляється від цього терміну на користь іншого, красномовно свідчить саме про доцільність саме терміну “гештальт” [8, с. 8]. Цей термін слідом за М. Ф. Алефіренко тлумачимо “як образно-цілісну структуру, що сфокусувала в собі всю багатоманітність чуттєвих і раціональних елементів денотативної відображуваної ситуації” (переклад наш. – Г. І.) [1, с. 193]. Гештальт складається з частин, але не зводиться до їхньої сукупності. У ньому ціле домінує над частинами, що й забезпечує цільність його сприймання [там само]. Загалом, якщо розглянути когнітивну метафору крізь призму гештальт принципів, то можна побачити, що сам вихідний простір/бленд (*blended space*) концептуальної інтеграції М. Тернера та Ж. Фоконьє є не що інше, як гештальт, який має сприйматися цілісно. А. М. Баранов, розглядаючи метафору в контексті своєї дискрипторної теорії, розмежовуючи концептуальні метафори та когнітивні моделі, вказує на те, що створені концептуальними метафорами когнітивні моделі як когерентні концептуальні структури більш глобального змісту постають як чисто психологічні та когнітивні категорії, що нагадують своїми властивостями гештальти когнітивної психології [2, с. 32].

У контексті виказаної думки щодо метафори як коду необхідно вказати, що вона може розглядатися як культурний код (А. А. Буєвич, В. В. Красних, В. А. Маслова, В. П. Москвін, В. М. Телія), соціокультурний код (С. С. Антипова, Н. А. Конопольова, М. К. Петров), дискурсивно-метафоричний код (О. О. Сахарова). Підґрунтям дослідження метафори як культурного коду слугують теорії, розвинені такими науковцями, як М. М. Бахтін, Р. Барт, Ю. М. Лотман.

“Соціокод” (поняття введено М. К. Петровим) є окремим випадком культурного коду. Згідно з міркуваннями Ю. М. Лотмана, код як такий

представляє собою штучно створену за домовленістю структуру, яка уможлиблює комунікацію. Це своєрідний спосіб вкладення автором/адресантом змісту в сказане/написане, що декодується читачем/адресатом. На думку дослідника, код не додає нових відомостей до вже наявних, адже його завдання – трансформувати їх, перевести у вже існуючу систему значень. Однак культурний код дослідник розцінює як “вибух”, який створює масив значень, що осягається повною мірою тільки з взаємовідношень усіх елементів між собою та складним цілим, яким представляє собою культура. Водночас, соціокультурний код – основна знакова реалія культури, що втримує в цілісності й розрізненості фрагментований масив знання, “расчлененный на "интерьеры" мир деятельности и обеспечивающий институты общения” [цит. за: 3, с. 77].

О. О. Сахарова окреслює ще один аспект метафори як коду, а саме її роль як механізму, імпліцитно генеруючого смисловий зміст тексту. Згідно з дослідницею, дискурсивно-метафоричний код є дискурсивно зумовленою, естетично ваговою системою позначування, яка ґрунтується на авторському асоціативно-образному сприйнятті дійсності, який задає вектор інтерпретації художнього тексту [10, с. 128]. Дискурсивно-метафоричний код художнього тексту постає як “вторинний вербальний код, який породжує “многорядные смысловые эффекты” (Ларин, 1974: 66), сигналізує про нестандартне мислення автора і який налаштовує читача на пошук імпліцитних смислів тексту, що потребують декодування” [10, с. 130].

Отже, метафора як холістична структура забезпечує гештальтне сприймання інформації, а разом з тим її “декодування” як коду, надає доступ до сутностей, в яких реалізується народна свідомість, і які відкривають доступ до цілого масиву матеріальних і духовних значень.

Розглядаючи сучасні методологічні тенденції дослідження метафори, не можна залишити поза увагою актуальні на сьогодні тенденції використання даних історії мови при синхронному аналізі мовних фактів, звертання до фактів діакронії в межах синхронних досліджень. З одного боку, у відгалуженні нових напрямів, а саме: когнітивної лінгвокомпаративістики (термін А. В. Корольової) (А. В. Корольова, О. О. Черхави), діакронічної лінгвокультурології (М. Ф. Аліференко, В. І. Карасик, В. А. Маслова, В. М. Телія) та діакронічної метафорології (Л. В. Балашова, О. М. Кондратьєва, О. А. Солопова, О. В. Шустрова), знаходять вираження диференційні тенденції. Однак, з іншого боку, інтеграція діакронічного виміру в синхронічне дослідження метафори (діакронічна метафорологія) дозволяє розглядати її як феномен, який фіксує факт реальності та водночас висвічує ряд когнітивних контекстів (історичних, культурних тощо), на фоні яких виявляється й реконструюється її повне значення. Згідно з А. Кларком, розгляд метафори ізольовано, дискретно, без урахування взаємодії

когнітивних особливостей, зумовлених історичним моментом розвитку суспільства, його культурою, є неможливим, адже метафора вкарбовує у зверненій формі найважливіше та найпотаємніше для носіїв культури в певний період їх історичного розвитку [16].

До всього сказаного потрібно додати, що аналіз методологічних інтегративних тенденцій, звичайно, буде неповним, якщо в добу інформаційних технологій не згадати інтегративні процеси в бік корпусної лінгвістики та залучення інформаційних технологій, а саме комп'ютерних програм, до лінвометафорологічних досліджень. Така методика дозволяє обробку великих контекстів з метафоричним елементом із залученням комп'ютерних інструментів обробки. На увагу також заслуговує той факт, що людина не може змагатися з комп'ютером щодо об'єктивності даних, обсягу, тривалості утримування та обробки інформації, а також щодо здійснення кількісного аналізу мовного матеріалу (слововживання загалом, частотності слововживань зокрема, дистрибуції, сполучуваності тощо). Однак, попри колосальну перевагу комп'ютерних можливостей, все ж він не може ідентифікувати, узагальнювати, синтезувати, моделювати й інтерпретувати. Це під силу тільки людині-досліднику [17, с. 85–92]. Тож, інтеграція з корпусною лінгвістикою видається дуже перспективним кроком, однак людина-науковець залишається ключовим фактором, який забезпечую узагальнюючу та експланаторну складову в цьому процесі.

Підсумовуючи, зазначимо, що у результаті проведеного аналізу виявлено, що інтегративні процеси є характерною особливістю методологічних засад сучасних лінвометафорологічних досліджень. Насамперед, інтегративні процеси знаходять прояв у пошуках комплексних підходів до дослідження метафори, міждисциплінарному та міжгалузевому синтезі методів. Суттєвим є те, що синтетично-інтегративні процеси торкаються самого об'єкта дослідження, тобто метафори, яка набуває нового статусу й вимагає подальшого прискіпливого вивчення своєї ментально-вербальної природи та метафонімічного аспекту. При цьому інтенсифікатором інтегративних процесів виступає прагнення науковців цільності знання. Органічними є разом з інтегративними диференційні процеси.

Треба додати, що, з одного боку, інтегративні тенденції ускладнюють методологію дослідження (підходи стають комплексними); однак, з іншого боку, інтеграція призводить до методологічної синергії й збільшення евристичного потенціалу. Саме цей аспект порушеної проблеми видається нам перспективним для подальшого дослідження.

Л і т е р а т у р а :

1. *Алефиренко Н. Ф.* Современные проблемы науки о языке : учеб. пособие / Николай Федорович Алефиренко ; 4-е изд., стер. – М. : ФЛИНТА, 2014. – 417 с.
2. *Баранов А. Н.* Дескрипторная теория метафоры / Анатолий Николаевич Баранов. – М. : Языки славянской культуры, 2014. – 632 с.
3. *Коноплева Н. А.* Метафора в литературных текстах русских поэтов конца XIX – начала XX века как репрезентация социокультурных кодов картины мира / Н. А. Коноплева, С. С. Антипова [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/metafora-v-literaturnyh-tekstah-russkih-poetov-kontsa-xix-nachala-hh-veka-kak-reprezentatsiya-sotsiokulturnyh-kodov-kartiny-mira>.
4. *Корольова А. В.* Когнітивна лінгвокомпаративістика: від реконструкції прамовних форм до реконструкції структур свідомості / А. В. Корольова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія : [зб. наук. пр.] / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – С. 94–101.
5. *Кравцова Ю. В.* Метафорическое моделирование мира в художественном тексте: семантико-когнитивный анализ / Юлия Валентиновна Кравцова. – К. : Изд-во НПУ им. М. П. Драгоманова, 2014. – 320 с.
6. *Кравцова Ю. В.* Лингвометафорология как новое интегративное направление лингвистики / Ю. В. Кравцова // Система і структура східнослов'янських мов : зб. наук. праць / редкол. : Ю. В. Кравцова (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – Вип. 12. – С. 18–28.
7. *Кубрякова Е. С.* Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века // Язык и наука конца 20 века : сб. ст. / под ред. Ю. С. Степанова. – М. : РГГУ, 1995. – С. 144–238.
8. *Лакофф Дж.* Метафоры, которыми мы живем : пер. с англ. / Дж. Лакофф, М. Джонсон ; под ред. и с предисл. А. Н. Баранова ; 2-е изд. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 256 с.
9. *Постовалова В. И.* Наука о языке в свете идеала цельного знания // Язык и наука конца 20 века : сб. ст. ; под ред. Ю. С. Степанова. – М. : Изд-во РГГУ, 1995. – С. 342–420.
10. *Сахарова Е. А.* Изобразительно-выразительный потенциал когнитивной метафоры (на материале художественной прозы Д. Рубиной) : дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.01 / Елена Александровна Сахарова. – Белгород, 2015. – 215 с.
11. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 711 с.
12. *Харченко В. К.* Функции метафоры / Вера Константиновна Харченко. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1991. – 88 с.
13. A method for linguistic metaphor identification: From MIP to MIPVU / G. Steen, A. Dorst, V. Herrmann, A. Kaal, T. Krennmayr, T. Pasma. – Amsterdam : John Benjamins Company, 2010. – 238 s.
14. *Barselona A.* On the plausibility of claiming a metonymic motivation for a conceptual metaphor / A. Barselona // Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective ; ed. by A. Barselona. – Berlin, N.Y. : Mouton de Gruyter, 2003. – P. 31–58.

15. *Boldyrev N. N.* Cognitive semantics. Introduction to cognitive linguistics: lectures. – Tambov : Izd. Dom TGU im. G. R. Derzhavina, 2014.
16. *Clark H. H.* Using language / Herbert H. Clark. – Cambridge University Press, 1996. – 418 p.
17. *Deignan A.* Metaphor and Corpus Linguistics / Alice Deignan. – Amsterdam-Philadelphia : John Benjamins, 2005. – 236 p.
18. *Nida Eugene A. A.* Contextualised Approach to Biblical Interpretation / A. A. Nida Eugene // The Bible through metaphor and translation: A cognitive semantic perspective / ed. by K. Feyaerts. – Oxford : Peter Lang, 2003. – P. 289–298.
19. *Ritchie D.* Common Ground in Metaphor Theory: Continuing the Conversation / D. Ritchie // Metaphor and Symbol. – 2004. – № 3. – Vol. 19. – S. 25–48.
20. *Tendahl M.* A Hybrid Theory of Metaphor: Relevance Theory and Cognitive Linguistics / Markus Tendahl. – Palgrave Macmillan, 2009. – 282 p.

R e f e r e n c e s :

1. *Alefirenko N. F.* Sovremennye problemy nauki o yazyke: ucheb. posobie [Modern problems of the language science: textbook] / Nikolay Fedorovich Alefirenko ; 4-e izd., ster. – M. : FLINTA, 2014. – 417 s.
2. *Baranov A. N.* Deskriptornaya teoriya metafory [Descriptor theory of metaphor] / Anatoliy Nikolayevich Baranov. – M. : Yazyki slavanskoy kultury, 2014. – 632 s.
3. *Konopleva N. A.* Metafora v literaturnykh tekstakh russkikh poetov kontsa XIX – nachala XX veka kak reprezentatsiya sotsiokulturnykh kodov kartiny mira [The Metaphor in Texts of Russian Poets of the 19–20th Centuries as Representation of Social and Cultural Codes of the World Picture] / N. A. Konopleva, S. S. Antipova [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupa : <https://cyberleninka.ru/article/n/metafora-v-literaturnykh-tekstah-russkikh-poetov-kontsa-xix-nachala-xx-veka-kak-representatsiya-sotsiokulturnykh-kodov-kartiny-mira>.
4. *Korolyova A. V.* Kohnityvna linhvokomparatyvistyka: vid rekonstruktsii pramovnykh form do rekonstruktsii struktur svidomosti [Cognitive linguistics comparative studies: from reconstruction of the proto-language forms to the structures of consciousness reconstruction] / A. V. Korolyova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriya Filolohiia : [zb. nauk. pr.] / [hol. red. A. V. Korolyova]. – K. : Vyd. tsentr KNLU, 2014. – S. 94–101.
5. *Kravtsova Yu. V.* Metaforicheskoye modelirovaniye mira v hudozhestvennom tekste: semantiko-kognitivniy analiz [Metaphorical modeling of the world in literary text: semantic-cognitive analysis] / Yuliya Valentinovna Kravtsova. – K. : Izd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2014. – 320 s.
6. *Kravtsova Yu. V.* Lingvometaforologiya kak novoe integrativnoe napravlenie lingvistiki [Linguometaphorology as a new integrative direction of linguistics] / Yu. V. Kravtsova // Sistema i struktura skhidnoslovyanskih mov: zb. nauk. pr. / redkol. : Yu. V. Kravtsova (vidp. red.) [ta in.]. – K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2017. – Vyp. 12. – S. 18–28.
7. *Kubryakova Ye. S.* Evolutsiya lingvisticheskikh idey vo vtoroy polovine XX veka (opyt paradigmalnogo analiza) [Evolution of linguistic ideas in the second half of the XX century (experience of paradigmatic analysis)] / Ye. S. Kubryakova // Yazyk i

- nauka kontsa XX veka / pod red. Yu. S. Stepanova. – M. : Izd-vo RGU, 1995. – S. 144–238.
8. *Lakoff Dzh.* Metafory, kotorymi my zhivem [Metaphors we live by]: per. s angl. / Dzh. Lakoff, M. Dzhonson; pod red. i s predisl. A. N. Baranova; 2-e izd. – M. : Izd-vo LKI, 2008. – 256 s.
  9. *Postovalova V. I.* Nauka o yazyke v svete ideala tsel'nogo znaniya [The science of language in the light of integrated knowledge ideal] / [Evolution of linguistic ideas in the second half of the XX century (experience of paradigmatic analysis)] / V. I. Postovalova // Yazyk i nauka kontsa XX veka / pod red. Yu. S. Stepanova. – M. : Izd-vo RGU, 1995. – S. 342–420.
  10. *Sakharova Ye. A.* Izobrazitelno-vyrazitelnyy potentsial kognitivnoy metafory (na materiale khudozhestvennoy prozy D. Rubinoy) [Figurative and expressive potential of metaphor (based on D. Rubina's literary prose): dis. na soikanie uch. stepeni kand. filol. nauk : 10.02.01 / Yelena Aleksandrovna Sakharova. – Belgorod, 2015. – 215 s.
  11. *Selivanova O. O.* Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy: pidruchnyk [Contemporary linguistics: directions and problems: textbook]. Poltava / Olena Oleksandrivna Selivanova. – Poltava : Dovkillia-K, 2008. – 711 s.
  12. *Kharchenko V. K.* Funktsii metafory [Function of metaphor] / Vera Konstantinovna Kharchenko. – Voronezh : Izd-vo VGU, 1991. – 88 s.
  13. A method for linguistic metaphor identification: From MIP to MIPVU / G. Steen, A. Dorst, B. Herrmann, A. Kaal, T. Krennmayr, T. Pasma. – Amsterdam : John Benjamins Company, 2010. – 238 s.
  14. *Barselona A.* On the plausibility of claiming a metonymic motivation for a conceptual metaphor / A. Barselona // Metaphor and Metonymy at the Crossroads: A Cognitive Perspective; ed. by A. Barselona. – Berlin, N.Y. : Mouton de Gruyer, 2003. – P. 31–58.
  15. *Boldyrev N. N.* Cognitive semantics. Introduction to cognitive linguistics: lectures. – Tambov : Izd. Dom TGU im. G. R. Derzhavina, 2014.
  16. *Clark H. H.* Using language / Herbert H. Clark. – Cambridge University Press, 1996. – 418 p.
  17. *Deignan A.* Metaphor and Corpus Linguistics / Alice Deignan. – Amsterdam-Philadelphia : John Benjamins, 2005. – 236 p.
  18. *Nida Eugene A. A.* Contextualised Approach to Biblical Interpretation / A. A. Nida Eugene // The Bible through metaphor and translation: A cognitive semantic perspective / ed. by K. Feyaerts. – Oxford : Peter Lang, 2003. – P. 289–298.
  19. *Ritchie D.* Common Ground in Metaphor Theory: Continuing the Conversation / D. Ritchie // Metaphor and Symbol. – 2004. – № 3. – Vol. 19. – S. 25–48.
  20. *Tendahl M.* A Hybrid Theory of Metaphor: Relevance Theory and Cognitive Linguistics / Markus Tendahl. – Palgrave Macmillan, 2009. – 282 p.

Изюмцева А. В. Современная парадигма лингвометафорологических исследований: интегративные тенденции.

В статье рассматриваются актуальные вопросы методологических основ изучения метафоры в контексте современной парадигмы лингвометафорологических исследований. Лингвометафорология является новым интегративным направлением лингвистики XXI в., которое еще находится в стадии формирования. На основе анализа

имеющихся публикаций в данной области освещаются отдельные методологические аспекты исследования метафоры через призму интегративных процессов. Приводятся аргументы в пользу того, что лингвометафорология на современном этапе ее развития характеризуется интегративностью.

Ключевые слова: лингвометафорология, метафора, методология, интегративные тенденции.

Izyumtseva A. V. Linguometaphorological research modern paradigm: integrative tendencies.

The article deals with the topical issues of methodological fundamentals of the linguometaphorological research modern paradigm. Linguometaphorology is a new actively growing scientific discipline that emerged through advances in linguistics of the XXI century. It is a new integrative direction of linguistics; its theoretical and methodological base is still being developed. The analysis of the main publications in this direction highlights the main methodological aspects of the metaphor research in the light of integrative processes. However, since differential process, as a dialectical opposite of integrative process, also finds its way in modern research of metaphor, it makes sense rather to speak of integrative-differential processes with integrative process as a dominant one. Within the framework of the research study a metaphor is understood as an integrated mental-verbal construct that at the same time is a result of a mental-verbal activity of a man. The findings reveal the role of cross-disciplinary complex approaches to the study of metaphor, and significance of holistic principle of knowledge representation; suggest that methodological base undergirding modern linguometaphorological research is typified by integrative tendencies. This leads to methodological synergy and increases heuristic potential. Integrative study of methodological fundamentals of modern linguometaphorological research will contribute to the formation of its theoretical and methodological base as an independent scientific discipline.

Keywords: linguometaphorology, metaphor, an integrated mental-verbal construct methodology, theoretical and methodological base, the holistic principle of knowledge representation, integrative tendencies.

Д. А. Колодько
Национальный педагогический университет
имени М. П. Драгоманова

СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ КАТЕГОРИИ ПАРТИТИВНОСТИ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена исследованию способов выражения категории партитивности в русском языке. Наличие функционально-семантического поля партитивности свидетельствует о множественности способов репрезентации данной категории. Анализируются грамматические, лексические и деривационные способы выражения партитивности. Определена структура функционально-семантического поля партитивности, выделены ядро, околядерная и периферийная зоны. Выявлены единицы разных языковых уровней, образующие эти зоны. Особое внимание уделяется семантической классификации меронимов.

Ключевые слова: партитивность, меронимия, холо-партитивные отношения, холоним, партоним.